

AKENTSEL AFET OLARAK TERÖRİZM

Terrorism as a Urban Disaster

Arş. Gör. Dr. Cumhuri OLCAR

Amasya Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Kent Sosyolojisi, Amasya/Türkiye

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3020-4875>

ÖZET

Geniş etkili terörist saldırıları bir afet tipidir. Terörist saldırıları insan tarafından gerçekleşen kasıtlı kişilerarası bir şiddettir. Teröristler bomba, silah ve kimyasallar kullanarak toplu kıyım gerçekleştirmektedirler. Tokyo'da meydana gelen sarin gazı ve Amerika Birleşik Devletleri'nde meydana gelen sarbon saldırıları korku yaratan ve sosyal rahatsızlık meydana getiren kimyasal ve biyolojik silahların kullanıldığı olaylardır. 1995 yılında meydana gelen Tokyo metro sarin gazı saldırısı, Kuzey İrlanda'da meydana gelen yoğun alışveriş caddesi bombalama saldırısı, 1995 yılında Oklahoma'da meydana gelen bombalama saldırısı, 11 Eylül Dünya Ticaret Merkezi saldırısı, 2003 yılında İstanbul'da meydana gelen bombalı saldırıları, 2015 senesinde Ankara'da meydana gelen bombalı saldırıları ve Paris saldırıları güçlü psikolojik ve sosyal tepkiler üreterek inançları ve değerleri etkilemiş terörist tehditleridir. Küresel dünyada kentler terörizme karşı tasarımlar üreterek önleyici tedbirler almak mecburiyetindedir. Güvenlik sınırları artık ulusların sınırlarını aşmış hatta önleyici tedbirler geçmiş anlayışın aksine artık kent merkezlerinde başlatılmaktadır. Meydana gelen terör eylemleri karşısında kentliler ve yöneticiler terör karşıtı stratejiler ve taktikler geliştirmenin ehemmiyeti anlamış ve farkındalık kazanmışlardır. Olası terör eylemlerini önlemek üzere kent ve ülke yöneticileri tarafından alınan önlemlerin yanı sıra gerçekleşmesi mümkün terör afeti sonrası için de müdahalelerin politikalarda yer alması gereklilik arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Terörizm, afet, kentsel güvenlik ve sivil korunma.

ABSTRACT

Broad-impact terrorist attacks are a disaster type. Terrorist attacks are intentional interpersonal violence by human beings. Terrorists make mass slaughter using bombs, weapons and chemicals. Sarin gas attack in Tokyo and anthrax attacks in the United States are events that use chemical and biological weapons that create fear and cause social discomfort. Tokyo metro sarin gas attack in 1995, intense shopping street bombing attack in Northern Ireland, bombing attack in Oklahoma in 1995, World Trade Center attack on September 11, bomb attacks in Istanbul in 2003, Ankara Bomb attacks and Paris attacks in 2015 are terrorist threats that have influenced beliefs and values by producing strong psychological and social reactions. In the global world, cities are obliged to take preventive measures by producing designs against terrorism. Security borders have now exceeded the borders of nations and even preventive measures are being initiated in urban centers, contrary to the past understanding. In the face of the terrorist acts that took place, the citizens and administrators understood the importance of developing anti-terrorist strategies and tactics and gained awareness. In addition to the measures taken by city and country administrators in order to prevent possible terrorist acts, interventions should be included in the policies after the possible terrorist disaster.

Keywords: Terrorism, disaster, urban security and civil protection.

1. AFET OLARAK TERÖR VE PSİKOLOJİSİ

Travmatik olay yaşamı tehdit eden yahut ciddi yaralanmalara neden olan terör, korku, acizlik ya da dehşet uyandırma kapasitesi olan durum olarak tanımlanmıştır. Travmatik olaylar toplumları afallatabilir, dehşete düşürebilir ve rahatsız edebilir. Topluluklar afet deneyimini birçok travmatik olaya maruz kalarak deneyimleyebilirler yaşam tehdidi, mülki kayıp, ölüm ve ekonomik kayıplar gibi. Afetler tanımında olduğu gibi kurumları, sağlık sigortasını ve sosyal kaynakları aşarak ve iyileştirilmesi hem toplum hem de bireyler için aylardan yıllara değin sürebilir. Trafik kazaları, fabrika patlamaları ve okul baskınları gibi insan kaynaklı travmaların modern zamanın günlük hadiseleri gibi değerlendirilmesine karşın doğal afetler herhangi bir uyarı vermeden meydana gelebilir. Birçok Batı kültüründe günlük kişisel travmalar sosyal değer hakkında kültürel varsayımları rahatsız etmeyen ya da sosyal süreçleri sekteye uğratmayan bir kaza olarak görülmektedir. Araştırmalara göre Amerikan nüfusunun yüzde 69'u hayatları müddetince afette yahut kişisel travmatik olaylara maruz kalmaktadır. Travmatik olaylara maruz kalan kişilerin yüzde 15 ila yüzde 24 oranında travma sonrası düzensizlikler yaşadığı belirtilmektedir (Ursano vd., 2003).

Terör saldırılarında meydana gelen acının kasıtlı eziyeti ve ıstırabı potansiyel psikolojik stres oluşturmaktadır. 11 Eylül saldırılarından sonra Amerikan nüfusunun yüzde 44'ünün ciddi stres belirtilerine maruz kaldığı tespit edilmiş ve yüzde 90'ının hafif seviye stres belirtilerine maruz kaldığı açıklanmıştır. Devam etmekte olan terör saldırıları travma sonrası stres tepkilerinin şiddetini ve süresini etkilemektedir. Birincil, ikincil ve üçüncül müdahaleler stresin, zihinsel düzensizliğin ve bozulmuş işlevin azalmasını sağlayabilir. Zihinsel sağlık afet planlaması için travmatik olayların ya da şiddetinin azaltan önleyici müdahaleler önemlidir. Strese maruz kalan insan topluluklarının tanımlanması afetin ya da terörist saldırısının topluluk üzerine muhtemel sonuçları ikinci kritik aşamadır. Önleyici tedbirler ve kavramsallaşan psikolojik salgınlar için tanıdık organizasyon yapısı terör afetine yönelik olan davranışsal ve psikolojik tepkilerimizin anlayışını ve müdahalesini organize edebilir. Afetin psikiyatrik sonuçları için, afetin stresli psikolojik ve sosyal olayları patojendir. Terörün hastalık ve rahatsızlık olarak önemi terörist saldırılarını afetten ayırıştırmakta ancak ayırmamaktadır (Ursano vd., 2003).

Terör olaylarının beklenilmez olması terörizmin güncel ana karakteridir. Terör eylemlerinin zamanı ve kapsamı tahmin edilemez ve genellikle masum sivillerin oluşturduğu hedef kitleleri anlık olarak etkilemektedir. Terör eylemlerinin geçmişine baktığımız vakit eylemlerin genellikle siyasi liderleri yahut toplumun önde gelen kimselerini hedef aldığını görürüz. Ancak küreselleşme çağında terör eylemleri de değişmiş ve hedefine sivilleri almıştır. Bu nedenle terör afetinin kentin hangi noktasında ve ne şekilde gerçekleşeceği öngörülemez olmuştur. Hiçbir öncül bulgu olmadan kentin genellikle en canlı ve hareketli noktalarını dolayısıyla sivillerin yoğun kullandığı mekânları hedef olarak seçmekte ve etkisini olabildiğince genişletmek amacını gütmektedir (Asthana ve Nirmal, 2009). Afet çeşitleri değerlendirildiğinde büyük doğal afetlere nazaran terör afetlerinin neden olduğu fiziksel zarar küçük ve sınırlıdır. Fakat terör afetlerinin psikolojik etkisi doğal afetlere göre daha geniş ve etkili olabilmektedir. Terör eylemlerinin tahmin edilemez oluşu ve farklı gruplar tarafından gerçekleştirme olasılıkları kentlilerin gündelik yaşamlarını etkilemektedir. Öyle ki tek bir kişinin hayatını kaybetmediği yahut yaralanmadığı eylemler dahi kentliler üzerinde etkili olabilmektedir. Günlük yaşamlarına rutin düzenlerini değiştirmekle cevap veren kentliler kent sokaklarının canlılığını eylemler sonrasında boşalmasına neden olmaktadır. Hatta işe yahut okula ulaşmaları esnasında gerçekleşebilecek bir eylem korkusu ile yapmakta zorunlu oldukları faaliyetleri bile sınırlama çabası içerisine girer kentliler. Terör eylemlerinin etkisine benzer etki gösteren en yakın afet nükleer santral patlamalarıdır ki bu tür afetler bile öngörülebilir. En azından buldukları alan sabit olması nedeniyle toplum genelinde infial yaratmazlar. Çalışmalara göre herhangi bir kaybın yaşanmadığı nükleer santral kazalarından sonra bile toplumların psikolojisi gerginleşmekte ve değişim göstermektedir. Bu tür afetlerden daha belirsiz ve yaygın olan terör afetlerinin toplum üzerinde ki psikolojik etkisi daha fazladır (Slovic, 1987).

Terör afeti medya tarafından da etkili olarak kullanılmaktadır. Terör eylemleri kapsamı ve etkisi bakımından doğal afetlere göre medyayı dolayısıyla toplumu daha fazla meşgul etmektedir. Terörizm medya tarafından geniş kitleleri cezbedecek bir ürün olarak ele alınmaktadır. Ve toplum da bu ürünü heyecanla tüketmekte son derece gönüllüdür. Bu ilişki nedeniyle terör afetlerinin etki alanı olabildiğince genişlemekte ve psikolojik etkisi katlanarak artmıştır. Terör eylemlerinin medya üzerinden gündemi meşgul etmeleri de diğer afetlere göre daha fazladır. Medya ve toplum arasındaki bu alışverişi gören terör örgütleri kurumsallaşmış korkuyu kullanmak istemektedir. Sosyal ve kültürel sistem üzerinde oluşan algılar nedeniyle kamu davranışlarında değişimler gözlenmekte ve terör afetinin kent ve ülke geneline ve hatta dünya geneline etkisi domino etkisiyle yayılmaktadır (Kasperson vd., 1988). Sosyal medyanın çağımızda yakaladığı ağ ve kullanıcı sayısı nedeniyle ayrıntıların sansürlü bir şekilde topluma yayılması toplumun yaşadığı rahatsızlığı daha da arttırmaktadır. Sahip oldukları amplifikasyon nedeniyle terör afeti diğer afetlere göre toplum nezdinde daha etkili ve tehlikeli afetlerdir. Ancak medyanın üstlendiği rol nedeniyle terör eylemlerine karşı oluşturulacak tepki ve önlemlerin tasarımı ve uygulaması hızlanmakta ve ayrıntılanmaktadır. Olası risklere karşı alınması gereken eylemler politikacılar ve bürokrasi tarafından ivedilikle ele alınmaktadır.

2. TERÖR AFETLERİNİN KARAKTERLERİ VE BOYUTLARI

Travmatik olaylar kişisel ya da toplumsal olarak kimin olaydan etkilendiğine göre karakterize edilebilir. Kişisel olarak deneyimlenen travmalar kasıtlı (süikast) yahut kasıtlı olmayan (trafik kazaları) olarak sınıflandırılabilir. Aynı şekilde, topluluğun deneyimlediği travmatik olaylar insan nedenli (terörizm, savaş vs.) ya da doğal (deprem, sel vs.) olarak sınıflandırılabilir. İnsan kaynaklı afetler genelde doğal afetlerden daha kapsamlı ve yıkıcı olmaktadır. Doğal afetlerde meydana gelen kayıplar yine insan nedenli sebeplerden

olabilir. Örneğin, depremde meydana gelen can kayıpları ve zararlar eksik yahut yetersiz uygulamalardan meydana gelmektedir. Aynı şekilde, yanlış yerleşke tercihleri gibi nedenlerle doğal afetlerin etkisi artmakta, insan faktörü devreye girmektedir. Hem afetler hem de kişisel travmatik olaylar yaşam tehdidi, yaralanma, mülkiyet kaybı ya da bilgi stresi gibi hem olayın şiddetini hem de belirli afetin stres boyutlarını karakterize ederler. Travmatik olayların ana bileşeni güvenlik deneyiminin sekteye uğramasıdır. Travmatik olayların bazı boyutları psikiyatrik hastalıkları tetiklemektedir. Yüksek algılı tehdit, düşük kontrol, belirsizlik ve ciddi kayıplar psikiyatrik hastalıkların tetikleyicileridir. Hastane çalışanları, gönüllüler, polis ve acil müdahale ekipleri gibi olaya ilk tepki veren kimselerin ölüm veya yaralanmalara maruz kalmaları psikiyatrik hastalıklara yakalanma risklerini artırmaktadır.

Artan bir şekilde, travmatik bir olayda yakınıni kaybetmiş ve hayatta kalan kimseler için olay bir meydan okumaya dönüşmektedir. Yakınıni kaybetmiş çocuk yahut erişkinler için müdahaleler farklıdır. Çocuklar için olay sıklıkla ve zorla meydana gelen belirtilere dönüşmekteyken erişkinler için uzmanlık gerektiren stresin işaretleri olarak meydana gelmektedir. Sevilen bir kimsenin kaybı acı verici olmakla birlikte beklenmedik ve şiddetli kayıplar daha zor vakalar olmaktadır. Olaya birebir şahit olunmasa dahi aile üyeleri arasından bir kaybın medya ve benzeri organlarda yayınlanması belirtilerin gerçekleşmesine yeterlidir. Sevilen kimselerin kaybına şahit olma ya da sonradan öğrenme psikiyatrik bozukluklara hassasiyeti ortaya çıkarmaktadır. Bu gibi olaylarda bilginin kendisi strese neden olmaktadır. Belirsizliklerin olması ayrıca stres nedeni olmaktadır. Belirsizlik biyolojik terörizme eşlik etmektedir. Tıp dünyası için biyolojik, kimyasal ve nükleer terörist eylemleri endişe verici gelişmelerdir.

Terörizm ciddi korkulara, kurumlara olan güvenin kaybına ve güvenlik kaybının deneyimlenmesine neden olmaları hasebiyle doğal ve insan kaynaklı afetlerden ayrılmaktadır. 11 Eylül olaylarından iki ay sonra New York dışında yaşayan kimselerin yüzde 64,6'sı, altı ay sonra ise 37,5'i gelecekte olabilecek bir terör saldırısından endişe etmektedir. Terörizm psikiyatrik hastalıkların, sıkıntının, toplumun rahatsızlığının ve sosyal işlevsizliğin en kuvvetli ve yaygın sebebidir (Ursano vd., 2003).

3. TERÖRİZMİN VE AFETLERİN TOPLUMSAL ETKİLERİ

Terörizmin ve afetlerin farklı tanımları olsa da ikisi arasındaki ortak bağ yerel kaynakların zarara uğraması ve toplumun güvenliğini ve işlevini tehdit etmesidir. Gelişen iletişim teknolojilerinin etkisiyle terör eylemleri ve afetler dünyada eş zamanlı duyulabilen olaylar haline gelmiştir. Bu ani akın toplumu birçok yönden etkilemektedir. Özellikle olayı müteakip alana gelen basın mensupları deneyimin zorlayıcı ve hissiyatsız olmasına neden olmaktadır. Otel odaları tükenmekte, restoranlarda kalabalık ve yabancı yüzler gezmekte toplumun olağan rutin hayatı değiştirilmektedir. Bu zamanlarda, geleneksel olarak, toplum içine kapanıp yasını tutmakta etkilenen kimseleri teselli etmektedir. Olağan sosyal destek gerginleşmiş ve dışarıdan gelenler nedeniyle rahatsız edilmiştir. Kaçınılmaz olarak, büyük travmalardan sonra, travmatik olayın nasıl geliştiğine dair ve devletin verdiği tepkiye ait söylentiler toplumu meşgul etmekte, sarmaktadır. Bazen toplumu ciddi boyutlarda etkileyen korku yayılmaktadır. Örneğin, Illinois okul baskının ardından zanlının eylem sonrası intihar ettiği biliniyor olmasına rağmen olayın gerçekleştiği haftanın sonrası halk yeni bir eylemin gerçekleşebileceğinden endişe duyduğu gözlenmiştir. Olayın ardından bir süre geçtikten sonra toplum içinde bir öfke patlaması görülmektedir. Tipik olarak, sorumluluk alan kişiler ve kurumlar üzerine odaklanma, hazırlıksız yakalanılmasının ve yetersiz müdahalenin sorumlularını bulma telaşı oluşur. Belediye başkanı, polis ve itfaiye müdürü gibi diğer mülki amirler hedef gösterilirler bu öfke patlaması süresince. Sorumlulukları üzerinden bir günah keçisi arayışı hızlanır, hatta yapılacak pek bir şey yok yahut gerekli hazırlıklar yapılmış olsa dahi süreç böyle gelişir. Bunun yanı sıra, ulusça hayatı yenden olağan haline döndürmeye çalışılırken güvenlik endişesi ve tetikte olmaya devam eder (Schweitzer ve Sharber, 2006).

Afetin hem halkı hem de yaraların sarılması için gerçekleşecek fırsatları ilgilendiren birçok mihenk taşı vardır. Travmatik olayı temsilen inşa edilecek yapıtın nasıl bir görünüme sahip olacağı ve nereye inşa edileceği süregelen tartışmaların kızışmasına neden olmaktadır. Yapıtın nereye inşa edileceği hususu önemle düşünülmeli özenle seçilmelidir. Şayet yapıt uygun bir yere konumlanırsa toplum üyeleri kaçınılmaz olarak afetle yüzleşecek, olası yeni olay için birlik olup üzüntülerini hatırlayacak ve kayıplarını anacaklardır. Afetin yıl dönümleri genellikle yaşanan yasin tekrar gündeme gelmesine vesile olacaktır. Travma sonrası belirtiler genellikle hayati bir tehlike ile direk baş başa kalmaktan ve travmatik olayın dehşetinden kaynaklanmaktadır. Daha önemlisi, psikiyatrik hastalıklar daha önce psikiyatrik bir geçmiş olmayan kimselerde bile görülmektedir. Dolayısıyla, bu tür olaylar ve durumlarla karşılaşan kişilerin ve

toplumların tedavileri, iyileşme süreçleri diğer vakalardan farklı olarak gelişmektedir. Her bir afetin kendine has yönleri olsa da, ölüm ve yaralanma olaylarıyla karşı karşıya gelen grupların psikiyatrik risk seviyeleri diğerlerine nazaran yüksektir. Olaya direk maruz kalan kişilerin yetişkin, çocuk yahut yaşlıların özellikle risk ve fiziksel tehlike altındadırlar. Travmatik olarak yakınına kaybetmiş aile bireyleri ve çocuklar genellikle toplumsal programlar tarafından unutulmuş kimselerdir ve kaybı yaşayan kimseler eşlerini yahut çocuklarını sürekli hatırlama eğilimindedirler. Terör eylemini deneyimlemiş kurbanlar, eylemin zararını görmüş kimselerin yakınları, ilk tepki verenler ve acil müdahale birimleri en büyük risk grubunu oluşturmaktadırlar. Özellikle eylemin içinde kesinlikle yer almamış fakat olay öncesi psikolojik rahatsızlığı olan kimseler de olayın dehşetinden etkilenmekte, olaya aşırı tepki verebilmektedirler. Benzer bir şekilde, yaralılara yardım eden polis ve diğer ilk müdahale ekipleri tıbbi yardıma muhtaç hale gelebilmektedir. Bu tür vakalar için hastane personelinin eğitilmesi ve önlerindeki sürece olumlu tepki verebilmeleri için eğitilmiş hale gelebilmeleri önemlidir. Tıpkı acil müdahale ekiplerine olduğu gibi olay sonrası eylem alanını inceleme ve temizleme amacıyla olan görevlilerde kalıcı belirtilere maruz kalmaktadır. Kaçınılmaz olarak, olay esnasında ve sonrasında sessiz kalan kurbanlar ve kimseler de göz ardı edilmektedir. Bu durumda olan kimseler tespit edilmeli ve yakın temas sağlanarak maruz kaldıkları eylem tipine ve numunesine göre uygun sağlık kontrolünden geçirilmelidirler (Ursano, 2003).

Birçok çalışma göstermektedir ki, insan risk ve tehdidi hissiyatına kontrolü, bilgi seviyesine ve olayı tanımlamasına göre değerlendirmektedir. Yayılmış korku, belirsizlik ve damgalama terörizmin ve afetleri ortak takipçileridir. Bu gibi hissiyatlar gerçek riskin ne olduğunu anlayabilmek için gerekli eğitimin şart olduğunu ortaya koyuyorlar. Olay anında mevcut olaydan kopup ne yapılması gerektiğini hatırlamak önem arz ediyor. Bilhassa, biyolojik salgından korku ve diğer salgınlar toplumsal bağlılığı, bütünleşmeyi azaltmakta ve komşuyu komşuya düşürmektedir. Herkes kendi sağlığını düşünerek mümkün merteye iletişimini koparmakta veya hasta olan kimselere karşı duyarsızlaşmakta, öteki saymaktadır. Açık, doğru ve içerikli bilgi paylaşımı sağlık bakım uzmanları, devlet kurumları, yerel yöneticiler ve afete göre halk için elzem bir ihtiyaçtır. Tıbbi sağlık uzmanları için riskin tarifini yapmak ve görevlilerle iletişime geçmek sürecin en meydan okuyan yanıdır. Riskin bilimsel açıklamasını ve gerekliliklerini uzman olmayan kişilere açıklamak sürecin bir diğer meydan okuyan tarafıdır. Tıbbi ve davranışsal sağlık personelleri sağladıkları önemli uzmanlık ile genel bilgi planlamasının gelişimine yön vermektedirler. Afetten önce, boyunca, ve sonrasında resmi yahut resmi olmayan kuruluşlardan gelen bilgiler halkın beklentilerini, davranışlarını ve hissi tepkilerini şekillendirmektedir. Bilginin sağlıklı ulaşımı mühimdir. Aksi halde araya yanlış bilgi veren kaynaklar çıkar ve halkın algılarıyla oynayabilir. Güvenilir haber kaynaklarının doğru bilgiyi basit, açık, ve tekrarlayan programlarla iletmesi halkın endişesini giderecektir. Bu bilgiler sadece halkın tansiyonunu düşürmeyecek aynı zamanda olası zararlardan nasıl kaçınacaklarını da aktaracaktır (Ursano vd., 2003; Schweitzer ve Sharber, 2006).

4. TERÖR AFETİ ÖNCESİ MÜDAHALE

Sivil savunma sivil korunmadan tarihsel ve kültürel olarak farklıdır. Sivil savunma savaş dönemlerinde savaşa katılmayan sivillerin ve memurların organize olması ile hava saldırılarından korunma amacıyla başlamıştır. Fakat sivil korunma sivil savunmaya nazaran daha afet merkezli bir önlemdir. Doğal afetlerden mümkün olan en az hasar ve kayıp ile kurtulmak amacıyla tasarlanmış bir tedbirdir sivil korunma. Sivil savunma yönelik en bilinen küresel örnek Soğuk Savaş döneminde yaşanmıştır. Olası bir nükleer saldırıya karşı alınmış önlemler sivil savunma müdahalesini öngörür. Özellikle ABD genelinde Soğuk Savaş döneminde yaygınlaşan kurumsal bir korku olan nükleer saldırıya karşı alınan tedbirler sivil savunmanın alanına girmektedir. Ancak 11 Eylül 2001 terör olaylarından sonra acil müdahale yöntemleri gözle görülür bir şekilde değişime uğramıştır. ABD'nin İç Güvenlik Departmanı ve FEMA 11 Eylül saldırıları sonrasında sivil korunma ile görevlendirilmiştir. Amplikasyon nedeniyle toplumun gündemini işgal eden terör afeti devlet organları ve sivil toplum kuruluşları tarafından müdahale yöntemlerinin değiştirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Olası saldırı öncesi istihbarat, olay sırası müdahale ve olay sonrası iyileştirme konularında yetkilendirilen kurumların yanı sıra bir çok sivil kuruluşta vazife ile yetkilendirilmiştir (Alexander, 2002). Bu sadece ABD özelinde bir uygulama değildir. Birleşik Krallık 2005 senesinde meydana gelen 7/7 Londra bombalı saldırıları sonrasında benzer bir geçiş süreci yaşamıştır. Bu tür afetlere karşılık verebilmek amacıyla Birleşik Krallık devleti Terörizm Korunma Yasası gibi birçok önleyici tedbiri büyük bir hızla hayata geçirmiştir. Ancak yasaların kapsamı nedeniyle önlemlerin merkezileştiği, militarize ve anti-liberal olduğu konusunda eleştirilere maruz kaldı. Elbette önleyici tedbirler özellikle kent merkezlerinde daha etkili olabilmek için bir dizi yasağı beraberinde getirebilir. Ancak tıpkı terör afetlerinin maruz bıraktığı gibi

sivil korunma uygulamaları da kent yaşamını olumsuz etkileyebilmektedir. Sivil savunmanın gereklilikleri olan uygulamalardansa daha sivil odaklı ve kent yaşamını sekteye uğratmayan birey merkezli yasalar ve yönetmelikler terör afeti ile yüzleşme açısından toplumsal bir gerekliliktir (O'Brien, 2006).

Sivil savunmadan sivil korunma yöntemine geçiş örnekleri arasında Güney Kore'nin uygulamaları açıklayıcı olabilir. 1953 Kore savaşı sonrasında Güney Kore Kuzey Kore'den gelecek olası bir askeri eylem nedeniyle sivil savunma yöntemlerini kullanan ilk modern örneklerden biridir. Fakat Soğuk Savaş sonrası iktidara sahip olan hükümetler mevcut sivil savunma tedbirlerinden ileriye gitmek gerekliliğini görmüş ve 2004 senesinde Güney Kore Ulusal Acil Yönetim Ajansı (NEMA) kurmuşlardır. Bu ajansın kuruluşundaki amaç mevcut tehditlerin yanı sıra meydana gelen doğal afetlerin ve küresel çağın askeri operasyonu şeklinde gelişebilen terör afetine yönelik önleyici müdahale çabasıdır. Sivil korunma yolunda atılan bu ilk adım 2008 senesinde kurulan Kamu Yönetimi ve Güvenliği Bakanlığı (MOPAS) ile gelişerek devam etmiştir. Sivil savunma kültüründen giderek her türlü afete resilient olan esnek bir müdahale geliştirilmek istenmiştir. Mümkün olduğunca sivil örgütlerin ve bireysel katılımın önemsendiği sivil korunma yöntemi ile toplumun alınacak tedbirlere katılımı sağlanmıştır. Önleyici ve olay sonrası müdahalede kendi yerini alan toplum ve birey böylelikle daha bilinçli hale gelmekte ve farkındalığı artmaktadır. Sadece iklim değişikliği nedeniyle meydana gelen afetlere yönelik değildir alınan önlemler ve sivil korunma. Aynı zamanda terör afetlerinin amaç edindiği rahatsızlıkları ve hasarları önlemek amacıyla uygulamaya geçirilmiştir sivil korunma. Kore hükümeti Güvenli Şehir (Safe City) başlıklı girişimi ile kentte etkileyecek her türlü afeti kamu güvenliği açısından tehdit olarak algılamış ve toplum sağlığı nedeniyle toplumun her kesimini önleyici tedbirlere dahil etmeye çalışmıştır. Şayet devletler ve uluslararası örgütler olası terör eylemlerini askeri müdahale olarak görmekte ısrar eder ve bu eylemlerin toplumsal etkisini göz ardı etmeye devam ederse sivil savunma yöntemi ile yani geçmişte kalmış stratejiler ile küresel çağın çağdaş afetine karşı önlem almaya çalışır. Ancak terör afeti meydana geliş mekânları ve sebepleri açısından savaş senaryolarından farklıdır. Kent artık daha karmaşık ve daha fazla nüfusa ev sahipliği yapan bir mekânsal bütündür. Ve Bu kalabalık ve çeşitlilik içerisinde sadece askeri yöntemlerle karşılık vermek yetersiz kalacaktır. Hem toplumun olası saldırılardan psikolojik olarak daha az etkilenmesi açısından hem de bireyi olası saldırıları önleme açısından en azından bilgi alışverişi ile vazifelendirerek sivil korunma yöntemini devletler uygulayabilirler (Savitch, 2008).

Counter-terrorism elzem ve açıkça ehemmiyetlidir. Devletler terörizmi önleyecek politika araçlarını faal hale getirerek kurumsallaşan korkunun önüne geçmelidir. Özellikle olası fiziksel hasarlardan çok psikolojik hasarların önemini kavramalı ve müdahale alanını daha çok psikolojik alanlarda yürütmelidir. Hem olası saldırılar öncesinde halkı teskin etmek amacıyla hem de olası saldırı sonrasında toplumu teselli ederek tekrar sağlıklı sosyal ilişkilerin kurulması amacıyla toplum için içerisine dahil edilmelidir. Tıpkı olağan insan kaynaklı afetlerde olduğu gibi sigorta uygulamasından tutun da sonrası müdahale eğitimlerine kadar terör afetine yönelik de bir bilinçlendirme çalışması yapılmalıdır. Askeri, polisiye ve istihbarat faaliyetleri elbette faal olarak değerlendirilmelidir. Ancak sivil korunma göz ardı edilmemelidir. Hatta bu yöntemlerin işlevinin tam olarak yerine getirilmesi açısından da toplumun her kesiminin sürece dahil edilmesi mühim ve elzemdir. ABD 11 Eylül Sonrası bu tür faaliyetler için 1 trilyon doları aşkın bir bütçe ayırarak önleyici tedbirlerin ne denli toplumsal ve önemli olduğunu bizlere kanıtlamaktadır (Mueller ve Stewart, 2011).

5. TERÖR AFETİ SONRASI GEREKLİ MÜDAHALE

Normal iyileştirme süreci insanları olay hakkında bilgilendirme, çıkış stratejilerini paylaşma ve destek arayışları olarak tanımlanabilir. Psiko-dinamik terapi, grup terapisi, psikolojik destek, idrak ile ilgili ve davranışsal terapi, psiko-sosyal yenileme ve aile terapisi gibi tedavi yaklaşımları toplumsal sağlığın yerine getirilmesi için mevcuttur. Afete önleyici psikolojik destekler travmatik etkilerin açığa çıkmasını azaltmakta, travmaya olumlu tepkileri hızlandırmaktadır. Yerel liderler ve sağlık ekipleri ile koordinasyon halinde yapılacak danışma toplantıları risk grubunda bulunan kişileri ve grupları yönlendirmekte etkili olacaktır. Tedavi imkanı olmayan kimselere verilecek tavsiyeler, acil semptomlara yapılacak müdahaleler yüksek risk grubu içerisindeki kimselerin tedavi ile iç içe geçmesine vesile olacaktır. Erken belirtilere tedavinin öncelikle yönlendirilmesi hastalara yardımcı olacak, sıkıntının kaynağının ne olduğuna dair tespitleri tetikleyecek ve olası kötü sonuçlardan kurtaracaktır. Bu nedenle sağlık personeli ve uzmanları tarafından alınacak önleyici tedbirler önemli olmaktadır. Önleyici müdahaleler temel ihtiyaçların giderilmesi, psikolojik ilk yardım, ihtiyaçların değerlendirilmesi, kurtarmanın takibi, iyileştirme ortamı, teknik destek, danışma ve egzersiz programları, esnekliğe, iyileşmeye teşvik ve tedavi olarak sıralanabilir. Ayakta tedavi edilmesi mümkün hastaların tespiti sağlamak, gerekli teknik desteği sağlayarak yapılacak

işlemleri kolaylaştırmak acil müdahale ihtiyacı duymayan hastaların tedavisi için önemlidir. Bu tür hastalar yahut kurbanlar için hastane ya da sağlık kuruluşları haricinde bir yerleşke belirlemek olası kargaşayı engelleyecektir. Hastaları eğitimden geçirmek ve aileleri ile iletişimde olmak rahatsızlıkların belirtilerini daha iyi anlamak ve öneyici tedbirler almak açısından mühimdir. Kaygı ve aile içi çatışma daha büyük tehditleri ve korkuları tetikleyebilir. Bu endişeler ayrıca ekonomik kayıplara da neden olabilir, iş kaybı gibi. Kişilik bozulmaları ve sosyal yalıtım karmaşık travma tepkileri olabilmekte. Sosyal düzensizlikler olağan iyileşme süreçlerini uzatabilmekte. Depresyon birincil sorun olabilmekte ve tedaviye acil ihtiyaç duyulan kaygıların başında gelmektedir (Ursano, 2003).

6. SONUÇ

Kargaşa terör eylemlerinin ve afetlerin yarattığı hengâme esnasında meydana gelen ve gittikçe artan nüfus alanıyla olaya dâhil olmuş kurban yahut olmamış kimselerin yaşamlarını etkileyen düzensiz faaliyetler bütünüdür. Kargaşanın başlaması ve devamı halkı daha çok endişeye sevk etmekte ve oluşan hengâmenin boyutlarını katlamaktadır. Daha iyi bir planlama için afetlerin ve terör eylemlerinin anlaşılması olası sonuçların olumsuz yanlarını azaltacak, risklerin daha düşük seviyelere inmesini sağlayacaktır. Afet ve terör eylemlerinin ardından yerel liderlerin, sağlık ekiplerinin ve diğer müdahale personelinin danışma içerisinde birbirleriyle olan iletişimi önem arz etmekte ve sağlıklı bir müdahale için elzemdir. Terörizm ve afet için verilecek eğitimlerin değeri anlaşılmalı, olay esnasında ve sonrasında gelişmeleri idrak edebilecek ve hatta yönetecek toplumsal katılım gereklidir. Böyle bir sosyal içermenin ve katılımın söz konusu olabilmesi için farklı disiplinlerden gelen uzmanların, kamu kuruluşlarının ve sivil toplum örgütlerinin bir danışma ağı oluşturması önemli ve gereklidir.

KAYNAKÇA

- Alexander, D. (2002) "From Civil Defense to Civil Protection and Back Again", *Disaster Prevention Management*, 11,3: 209.
- Asthana, N. C. ve Nirmal, A. (2009) *Urban Terrorism: Myths and Realities*. Jaipur: Pointer Publishers.
- Kasperson, R., Renn, O., Slovic, P. Brown, H. ve Emel, J. (1988) "Social Amplification of Risk: a Conceptual Framework", *Risk Analysis*, 8, 2: 177-187.
- Mueller, J. ve Stewart, M.G., (2011) *Terror, Security, and Money: Balancing the Risks, Benefits, and Costs of Homeland Security*. New York: Oxford University Press.
- O'Brien, G. (2006) "UK Emergency Preparedness: A Step in the Right Direction?", *Journal of International Affairs*, 59,2: 79.
- Savitch, H. V. (2008) *Cities in a Terror: Space, Territory, and Local Resilience*. New York: Cleveland State University.
- Schweitzer, G. E. ve Sharber, A. C. (2006) *Countering Urban Terrorism in Russia and the United States*. Washington: The National Academies Press.
- Slovic, P. (1987) "Perception of Risk". *Science*, 236,4799: 283.
- Ursano, R. J., Fullerton, C. S., ve Norwood A. E. (2003) *Terrorism and Disaster: Individual and Community Mental Health Interventions*. Cambridge: Cambridge University Press.